Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Lausunto
24.4.2026

Julkinen

Eduskunnan lakivaliokunta

Asia: Lakivaliokunnan kuuleminen, HE 46/2026 vp

Tuomioistuinviraston asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain seuraamussäännösten muuttamiseksi

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Tuomioistuinvirastolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain seuraamussäännösten muuttamiseksi. Ehdotuksella mahdollistettaisiin hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ja julkishallinnon elimille tietosuojalainsäädännön rikkomisesta.

Tuomioistuimet on rajattu esityksessä hallinnollisten seuraamusmaksujen ulkopuolelle kokonaisuudessaan tietosuojalainsäädäntöä koskevien rikkomusten osalta. Tietosuojavaltuutetun toimivaltaa valvoa henkilötietojen käsittelyä tuomioistuinten lainkäyttötehtävien yhteydessä on rajattu niin suoraan tietosuoja-asetuksella kuin rikosasioiden tietosuojalaillakin. Edellä esitetyt rajaukset ovat perusteltuja perustuslaissa turvatun tuomioistuinten itsenäisyyden ja riippumattomuuden näkökulmasta sekä niiden valtiosääntöisen aseman ja oikeusjärjestelmän systematiikan kannalta.

Tietosuojavaltuutettu olisi ehdotuksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen ja voimassa olevan tietosuojalain mukaisesti toimivaltainen valvomaan tuomioistuimia silloin, kun kyse ei ole lainkäyttötehtäviin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Näiltä osin ehdotettu sääntelyratkaisu tarkoittaa, että tietosuojavaltuutetulla olisi käytössään nykyiset korjaavat toimivaltuudet tuomioistuinten osalta, eikä hallinnosta seuraamusmaksua myöskään näissä rikkomuksissa ole mahdollista käyttää. Myös näiltä osin ratkaisu on perusteltu.

Esityksessä arvioidaan hallintotuomioistuimille aiheutuvan lisätyön jäävän kokonaisuutena vähäiseksi, jakautuen kaikille hallintotuomioistuimille. Vaikutukset olisi esityksen mukaan katettava olemassa olevista valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisista määrärahoista. Lisäksi esityksessä todetaan, että huomioiden sen, että tietosuojarikos ei kata rekisterinpitäjän vastuulla olevia tilanteita, ja muita henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten rikkomiseen liittyviä virkarikosepäilyjä on vain harvoin käsitelty yleisissä tuomioistuimissa, muutoksella ei olisi juurikaan vaikutuksia yleisille tuomioistuimille.

24.4.2026

Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomioita siihen, että vaikka yksittäisen säädösmuutoksen vaikutus tuomioistuimiin arvioitaisiin vähäiseksi, lukuisat pistemäiset muutokset voivat muodostaa tilanteen, jossa aiemmat resurssit eivät enää riitä saapuvien asioiden käsittelemiseksi kohtuullisessa ajassa. Tuomioistuinlaitoksen resurssitarpeet ovat riippuvaisia näiden erillään valmisteltujen muutosten yhteisvaikutuksesta, ja tämä jää säännönmukaisesti huomioimatta vaikutuksia arvioitaessa. Koska hallinnollinen seuraamusmaksu voidaan panna täytäntöön vain lainvoimaisena, jokainen määrätty seuraamusmaksu työllistää hallinto-oikeuksia. Seuraamusmaksuun joko haetaan muutosta, tai hallinto-oikeudesta tiedustellaan seuraamusmaksun lainvoimaisuutta. Lainvoimaisuustodistuksien/-tietojen antaminen ei toki työllistä yhtä paljon kuin itse valitusasian käsittely, mutta sekin tulisi huomioida, kun arvioidaan vaikutuksia ja lisätyön määrää tuomioistuimille.

Esityksen välilliset vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi siihen, että tuomioistuimet voivat käyttää henkilötietojen käsittelijöinä yksityisten toimijoiden ohella myös muita viranomaisia (esim. Oikeusrekisterikeskusta). Rekisterinpitäjä voi joutua vastuuseen myös henkilötietojen käsittelijän rikkomuksista. Lisäksi tuomioistuimet ovat yhteisrekisterinpitäjiä eräiden tietojärjestelmien osalta tuomioistuinviraston kanssa. Esityksen mukaan seuraamusmaksu määräytyisi lähtökohtaisesti sen mukaisesti, mikä rekisterinpitäjä on vastuussa siitä tehtävästä, jonka hoitamisen yhteydessä rikkomus on tapahtunut. Viranomaisista poiketen tuomioistuimille ei kuitenkaan voitaisi määrätä seuraamusmaksuja, joten tuomioistuinten osalta on erityisen tärkeää, että rekisterinpitoon liittyvät järjestelyt ovat mahdollisimman selkeitä. Mikäli yhteisrekisterinpitotilanteisiin ei lainsäädännön tasolla oteta tarkemmin kantaa, voi seuraamusmaksun kohdentamisessa ilmetä haasteita esimerkiksi siinä tapauksessa, että saman tietojärjestelmän rekisterinpitovastuut jakautuvat useamman viranomaisen kesken.

Esityksen vaikutukset tuomioistuimille digitaalista toimintaympäristöä tarjoaviin viranomaisiin kannustavat näitä viranomaisia varmistumaan siitä, että ratkaisut suunnitellaan ja toteutetaan tietosuojavaatimusten mukaisesti. Tällä on suoria vaikutuksia myös tuomioistuinten tietoturvallisuuteen, käytössä olevien digityökalujen käytettävyyteen ja toimintavarmuuteen sekä palvelujen jatkuvuuden varmistamiseen entistä epävarmemmaksi muuttuneessa toimintaympäristössä. Tämän vuoksi ehdotettu ratkaisu on tärkeä ja kannatettava.

Ylijohtaja Pasi Kumpula

Erityisasiantuntija Sini Takaneva

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Sini Takaneva
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
sini.takaneva@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Pasi Kumpula
Ylijohtaja
Tuomioistuinvirasto
pasi.kumpula@oikeus.fi